

A virolingvisztika és viroszemiótika aktuális kérdései

A Variológiai Kutatócsoport XI. nemzetközi
tudományos szimpóziumának tanulmánykötete

A virolingviztika és viroszemiologia
aktuális kérdései

© Barnucz Nóra, Biró Enikő, Domonkosi Ágnes, Istók Béla, Kovács Gabriella, Kovács László,
Lénárt István, Lőrincz Gábor, Lőrincz Julianna, Ludányi Zsófia, Mészáros Attila,
Misad Katalin, Molnár Katalin, Nagy Imola Katalin, Papp Judit, Schirm Anita, Tamási Ildikó,
H. Tomesz Tímea, Török Tamás, Uricska Erna, Varga Éva Katalin.

Szerkesztők:

Mgr. Istók Béla, PhD. (Selye János Egyetem)
Mgr. Lőrincz Gábor, PhD. (Selye János Egyetem)
PaedDr. Török Tamás, PhD. (Selye János Egyetem)

Recenzensek:

Prof. Dr. Pethő József (Miskolci Egyetem)
Mgr. Gaál Némety Alexandra, PhD. (Eperjesi Egyetem)

Nyelvi lektor:

Mgr. Kurucz Anikó, PhD. (Széchenyi Egyetem)

ISBN 978-80-8122-431-7

TARTALOMJEGYZÉK

Előszó	7
--------------	---

I. KÖZLEMÉNYEK

Domonkosi Ágnes – Ludányi Zsófia – H. Tomesz Tímea: <i>Az online tanóráktól az oltakozásig. A járványhelyzettel való megküzdés nyelvi és kommunikációs lenyomatai</i>	9
Misad Katalin: <i>Járványkommunikáció kétnyelvű közegben</i>	18
Papp Judit: <i>A magyar koroneologizmusok fordíthatósága</i>	25
Varga Éva Katalin: <i>A koronavírus-járvány nyelvi hatásai. A determinologizáció folyamatának kontrasztív korpuszalapú vizsgálatairól</i>	32
Molnár Katalin: <i>Blog, digitális napló, beszélgetőkönyv. A járvány hatása a kommunikációs műfajokra</i>	40
Lőrincz Julianna: <i>Az orosz nyelv szókincsének változásai a Covid19 hatására</i>	48
Lénárt István: <i>A Covid-pandémia lexikológiai hatásai a laoszi nyelvre</i>	55
Uricska Erna – Barnucz Nóra: <i>Az angol vírusnyelv és feldolgozásának lehetőségei az angolórán</i>	62
Schirm Anita: <i>Vírusos szóképek</i>	70
Tamás Ildikó: <i>Egy új folklórmotívum keletkezése és terjedése a közösségi médiában a Covid19-járvány alatt</i>	77
Mészáros Attila: <i>Nevetés a korona idején. A koronavírus az internetes folklórban a Lajtán innen és túl</i>	84
Biró Enikő – Kovács Gabriella – Nagy Imola Katalin: <i>Terminológia dinamika és nyelvi kontaktusok Covid idején</i>	92
Kovács László: <i>Koronavírus és márkanevek</i>	100

II. PROGRAMFÜZET	105
------------------------	-----

III. PILLANATKÉPEK	107
--------------------------	-----

Tárgymutató	110
-------------------	-----

Szerzőink	111
-----------------	-----

AZ ANGOL VÍRUSNYELV ÉS FELDOLGOZÁSÁNAK LEHETŐSÉGEI AZ ANGOLÓRÁN

The English coronavirus language and its teaching opportunities in the English classes

During the first phase of the coronavirus pandemic, several initiatives started to document the linguistic changes in Hungarian and in foreign languages. One of the outcomes of this process was an English monolingual epidemic dictionary. The use of the words and phrases in the dictionary requires creative pedagogical methods in the classroom and, in addition to offline solutions, online applications can be well adapted to implement the exercises in the classroom. Unlike the first dictionary, the second part of it covers a period of one and half a year. The sampling period lasted from autumn 2020 to spring 2022. The result of this new glossary is a linguistic imprint of the observed period, summarising the words and phrases that have emerged since the first dictionary was published.

Keywords: coronavirus, new words, virology, English classes, creative pedagogy

Bevezetés

Bár nyilván mindannyian kihagytuk volna a pandémiát, de ha már kutatók vagyunk, ráadásul nyelvészek, akkor nem mehetünk el említés nélkül a kényszer szülte helyzet által kiváltott nyelvi változások mellett. Több kezdeményezés

¹ Budapesti Corvinus Egyetem Szociológia és Kommunikációtudomány Doktori Iskola, erna.uricska@stud.uni-corvinus.hu

² Nemzeti Közszolgálati Egyetem Rendészettudományi Kar Idegennyelvi és Szaknyelvi Lektorátus, barnucz.nora@uni-nke.hu, IKT MasterMinds Kutatócsoport-tag

indult 2020 tavaszán, hogy a magyar és idegen nyelvekben történő nyelvi változásokat dokumentálják (pl. Veszelszki 2020a, 2020b; Istók–Lőrincz 2021, 2022a). Ennek a folyamatnak az egyik „eredményterméke” egy angol egynyelvű járványszótár lett (Uricska 2021, 2022). A szakszótár elméleti háttéréhez illeszkedő elméleti modelleket – mint a Patyi-féle egyetemiháromszög-modell (Patyi–Barnucz 2020), a Pavola–Hakkarainen-féle trialogikus modell (2005) vagy a Barnucz–Uricska-féle metakognitív modell (2020) – több helyen bemutatottuk már (Barnucz–Uricska 2020, 2021), így ezeket jelen munkában nem részletezzük. A szótár hasznosíthatóságát három recenzióban is olvashatjuk (Barnucz 2021, 2022a; Csóka 2022). A járványszótár első része szógyűjtési időszakának lezárási időpontja 2020. szeptember 15-e volt, de ahogy már a kötetben is olvasható, „az azóta keletkezett szavak, kifejezések már egy újbóli gyűjtésre ad(hat)nak okot. Ha netán a karantén miatt ismét távoktatásra kényszerülünk, talán idő is lesz az összeállítására” (Uricska 2021: 9). A szótár megjelenésének időpontjában már a második hullám nehézségeivel néztünk szembe, s reméltük, hogy az lesz az utolsó szakasza. Aztán jött a harmadik és negyedik hullám, s már nem is tartottuk számon a hullámok számát, csak néztük a körülöttünk élő embereket, akiket személyesen érintett a járvány. Sokan elvesztették családtagjaikat, munkájukat, szenvedtek veszteséget vagy más módon érintette őket a járvány hatása, így a szótár második részének megjelentetését a koronavírus-járvány hullámainak levonulását követően tervezem megvalósítani (UE).

1. COVIDictionary 2.0 – az új szószedet terve

A második rész az elsőtől eltérően több mint 1 év időtartamát veszi górcső alá. A mintavétel 2020 őszétől 2022 tavaszáig tartott. A tematikus csoportok között megjelentek új nyelvészeti jelenséggel és tudományterülettel kapcsolatos szavak és kifejezések is (Uricska 2023). A feltárt kifejezéseket – jelen esetben még a teljesség igénye nélkül – az alábbi tematikus csoportokba soroljuk:

1. nyelvészet: *virolect* 'virolektus', *virolinguistics* 'virolingvisztika', *virologism* 'virologizmus' stb.
2. variánsok és hullámok elnevezéseivel kapcsolatos kifejezések: *Delta* 'delta', *Gamma* 'gamma', *Omicron* 'omikron' stb.

3. oltóanyagtípusokkal kapcsolatos kifejezések: *Janssen* 'Janssen', *Moderna* 'Moderna' stb.
4. oltakozással kapcsolatos kifejezések: *vaccination bus* 'oltóbusz', *vaccine envy* 'vakcinairigység' stb.
5. társadalmi hatások (makrokörnyezet): *coronacrimes* 'koronavírus-járványhoz kötődő bűncselekmények', *overreach* 'túlkapás' (a járvány megfékezése érdekében hozott túlzó intézkedés) stb.
6. társadalmi hatások (mikrokörnyezet): *virtual wedding* 'virtuális esküvő', *minimony* (az angol *mini* és *ceremony* szavakból összerántással alkotott szó 'kicsi rendezvény' jelentésben; a kifejezés olyan szűkkörű esküvői szertartásra utal, ahol 10 főben maximalizálták a résztvevők számát) stb.
7. az online tér hangsúlyos térnyerése: *bigonlinepar* 'nagy online party' (az angol *big*, *online* és *party* szavakból összerántással alkotott kifejezés), a *virtual* (virtuális) előtaggal képzett szó szerkezetek.

Az újabb szógyűjtés eredménye az elmúlt másfél év nyelvészeti lenyomata, mely összefoglalja azokat a szavakat, kifejezéseket, amelyek az első szótár megjelenése után felbukkantak.

2. A szótár felhasználása az angolórákon

A szótárban fellelhető szavak és kifejezések alkalmazása kreatív pedagógiai módszereket igényelnek a tanórák során. Ehhez kreatív oktatói online vagy offline módszertani ötletekre van szükség a pedagógiai folyamattervezés során (a vírusszókingcs magyarórán való interaktív feldolgozásának lehetőségéről lásd: Istók–Lőrincz 2022b).

Felhasználásuk bemelegítő gyakorlatként akár Activity játék formájában is kellőképpen segítheti a foglalkozás témájára való ráhangolódást. A neologizmusok vagy angol és magyar nyelvű szó párok megtalálása változatos munkaformában, kreatív gyakorlatok formájában is kivitelezhető. E tevékenységek során hatékonyan fejleszhető a hallgatók szókingcsstudása. Alkalmazásuk a hallgatók tanórai motivációjához is kellő mértékben hozzájárul. Egyik ilyen kreatív jó gyakorlat lehet, ha a szó párokat megkapják a hallgatók, melyekből neolo-

gizmusokat alkotnak egy verseny keretében. A gyakorlat fordítva is izgalmas kihívást jelenthet a hallgatók számára (Barnucz 2022b).

Az offline megoldások mellett az online alkalmazások is jól illeszthetők a neologizmusokkal végezhető gyakorlatokhoz osztálytermi környezetben és az online térben egyaránt. Így tehát tértől függetlenül a gyakorlati órákon hangsúlyos szerepe lehet a számítógéppel és a mobileszközökkel támogatott (computer- and mobile-assisted language learning) konstruktív pedagógiának (Nahalka 1997) és a digitális oktatásnak egyaránt (pl. Buda 2017, Czékmán 2018). A neologizmusok alkotása vagy feltárása egyrészt a hallgatók kreativitásának, motivációjának, alkotói tevékenységének és önbizalmának támogatását szolgálja. Másrészt a neologizmusokkal végezhető gyakorlatok online keretbe való áthelyezése a hallgatók digitális kompetenciájának fejlesztéséhez is hozzájárul, hiszen a fogalom az információkeresés készségét/képességét is magában hordozza. Például a Quizlet alkalmazásával, amely a lexikai ismeret rögzítéséhez nyújt a leginkább segítséget, lehetőség van például párosítani a neologizmusok kifejezéseit. A Quizlet feladatain túl a neologizmusokat alkotó szópárok-ból izgalmas kvízeket hozhatunk létre például a Kahoot elnevezésű internetes platform segítségével. Ezen gyakorlat didaktikai szerepe egyrészt a motiváció csökkenésekor (fáradás, koncentrációcsökkenés), másrészt a tanóra befejezése-ként is meghatározó lehet. A Kahoot-kvízek mobileszközök (pl. tablet, okos-telefon) és/vagy számítógép segítségével is elérhetők, melyek általában öt-tíz rövid kérdést tartalmaznak. A kvízzjátékok segítik a kifejezések rögzítését, és ezáltal a hallgatók sikerélményhez jutnak (Fegyverneki–Aknai 2017). Végül, de nem utolsósorban, a Quizlet-szókártyák segítségével elsajátított szópárokkal és a hozzájuk tartozó szóösszerántással keletkezett neologizmusokkal izgalmas élő verseny (Quizlet Live) is megvalósítható a hallgatók körében.

Összegzés

A szótár kutatómódszertani megalapozottsága mellett nyelvészeti szempontból is remek tananyagként vagy kiegészítő anyagként szolgálhat az angoltanárképzésben, valamint hiánypótló lehet a rendészeti, illetve az egészségügyi szaknyelvet oktatók és tanulók számára is. Így tehát nemcsak nekünk van hosz-

szú időre muníciónk, de az utókornak is hagyunk tennivalót. Jóllehet a szótár szóanyaga a járványhoz kötődik, a nyelvtanulásban való alkalmazása a jelenléti oktatásban is megmarad.

Felhasznált szakirodalom

- Barnucz Nóra – Uricska Erna 2020. Innovatív nyelvtanulási módszerek és módszertan a rendészeti szaknyelvi képzés vizsgálatában. Előtanulmány egy vizsgálathoz. *Új Pedagógiai Szemle*. 70. évf. 9–10. sz. 53–63.
- Barnucz Nóra 2021. COVIDictionary. Words and phrases related to the global pandemic – Review. *Papers in Art and Humanities*. Vol. 1. No. 2. 43–47.
- Barnucz Nóra – Uricska Erna 2021. Kiterjesztett valóság és közösségi oldalak alkalmazása a nyelvtanításban – különös tekintettel a rendészeti szaknyelvre. *Rendvédelem*. 10. évf. 2. sz. 4–48.
- Barnucz Nóra 2022a. Járványszótár: A világjárványhoz köthető szavak és kifejezések. COVIDictionary. Words and phrases related to the global pandemic. Recenzió. *Belügyi Szemle*. 70. évf. 3. sz. 643–648. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2022.3.11>
- Barnucz Nóra 2022b. Digitális pedagógia alkalmazásának lehetőségei a rendészeti szaknyelvi órán. *Magyar Rendészet* (megjelenés alatt).
- Buda András 2017. *IKT és oktatás – Együtt vagy egymás mellett?* Belvedere Meridionale. Szeged.
- Csóka Erik 2021. Az első „karantén” angol szótáráról (Uricska Erna 2021). COVIDictionary. Words and phrases related to the global pandemic. Rejtjel Kiadó. Budapest). In Istók Béla – Simon Szabolcs (szerk.): *Online oktatás – kontaktoktatás. Edukációs folyamatok és a Covid19*. Selye János Egyetem. Komárom. 83–89.
- Czékmán Balázs 2018. Tablet Supported Education in a Hungarian Primary School: results of Students and Teachers. *HERJ Hungarian Educational Research Journal*. Vol. 8. No. 2. 127–130.

- Fegyverneki Gergő – Aknai Dóra Orsolya 2017. *A mobiltanulás ábécéje pedagógusoknak. Módszertani és technikai ötletek a mobilozó tanulóknak*. Neteducatio. Budapest.
- Istók, Béla – Lőrincz, Gábor 2021. Virolinguistics: Introduction to the Study of the Coronavirus Language. *Acta Universitatis Sapientiae, Philologica*. Vol. 13. No. 2. 93–111. <https://doi.org/10.2478/ausp-2021-0015>
- Istók, Béla – Lőrincz, Gábor – Tóth, Szilárd Tibor 2022a. Semantics of the virolect with particular regard to the Hungarian language. *Vestník ugrovedenia (Bulletin of Ugric Studies)*. Vol. 12. No. 1. 48–56. DOI: 10.30624/2220-4156-2022-12-1-48-56
- Istók Béla – Lőrincz Gábor 2022b. A járványszókinccs feldolgozásának lehetőségei a magyarórán. In Kovács László – Szőke Viktória (szerk.): *Két év új normalitás. A koronavírus-járvány (Covid19) gazdasági és társadalmi hatásai*. Savaria University Press. Szombathely. 207–225.
- Nahalka István 1997. Konstruktív pedagógia – egy új paradigma a láthatáron (III.) *Iskolakultúra*. 3. 22–40.
- Paavola, Sami – Hakkarainen, Kaarlo 2005. The knowledge creation metaphor – an emergent epistemological to learning, *Science and Education*. Vol. 14. No. 6. 535–557. <https://doi.org/10.1007/s11191-004-5157-0>
- Patyi András – Barnucz Nóra (2020). A közszolgálati és rendészeti felsőoktatás néhány időszerű kihívása. *Új Magyar Közigazgatás*. Vol. 13. No. 4. 1–12.
- Uricska, Erna 2021. *COVIDictionary. Words and phrases related to the global pandemic*. Rejtjel Kiadó. Budapest.
- Uricska Erna 2022. COVIDictionary – Virolingviszika és az angol egynyelvű járványszótár. In Fodorné Tóth Krisztina (szerk.): *LLL 4.0 – Hogyan alakítja át a digitalizáció az LLL stratégiákat? „MELLearn – Felsőoktatási Hálózat az Életen át tartó tanulásért” Egyesület – Budapesti Metropolitan Egyetem*. Pécs. 472–479.
- Uricska Erna – Molnár Katalin 2022. Az angol nyelvű járványszótár létrehozása szerzői és szerkesztői szemmel. In Kattein-Pornói Rita – Mrázik Juliana – Pogátsnik Mónika (szerk.): *Tanuló társadalom. Oktatókutatás járvány idején*. HERA Évkönyvek IX. Magyarország: Debreceni Egyetemi Kiadó – Magyar Nevelés- és Oktatókutatók Egyesülete. Budapest – Debrecen. 556–563.

- Uricska, Erna 2023. *COVIDictionary 2.0. New words and phrases related to the global pandemic.* (megjelenés alatt)
- Veszelszki Ágnes 2020a. *Karanténszótár. Virális tartalom.* Inter – IKU. Budapest.
- Veszelszki Ágnes 2020b. Kórlenyomat és korlenyomat – új szavakkal kifejezve. *E-Nyelv Magazin.* <https://e-nyelvmagazin.hu/2020/04/16/korlenyomat-es-korlenyomat-uj-szavakkal-kifejezve/> (2022. 08. 31.)
- Veszelszki Ágnes 2022. *Karanténszótár 2. Kor- és kórdokumentum.* Anyanyelvápolók Szövetsége. Budapest.

Virusaink 2.